

3.) Ivan Cankar: Smrt in pogreb Jakoba Nesreče. — „Kako pa je umrl?“ „Kako naj je umrl? Obesil se je.“ — Na tem dejstvu, ki se — češ — razume samo ob sebi, je zgrajena povest. Brez pomislov izjavljam, da spada med najboljše Cankarjeve; naj jo preberó tudi tisti, ki niso zapriseženi Cankarjevi pristaši. V tej povesti bodo našli nekaj, kar ni pogostno pri prihki, navadno celo abstraktni snovi Cankarjevih spisov: našli bodo plastiko in točne obrise; gonilo pa je zdaj huda satira, oblečena v dozdevno malomarnost, zdaj pravi rabeljski humor, zdaj celo grozna tragika; opozarjam le na način, kako se godi črvičku Jakobu, ki ga „treba ni bilo“, takoj po rojstvu. Tudi pozneje gaje mati pahnila od sebe, tako da ni mogel „stopiti med pravične ljudi“; tako Erini je materi ne dajo miru.

4.) Ivan Skilan: Tesar Aleš. — Prve strani te povesti sem čital prav z užitkom, kakor bi poslušal novega Jurčiča. Tesar Aleš je kar „za prijeto“, takisto stari njegov sosed. Kako pa se Aleš lovi med dvema deklicama, to že ni več dobro, in požar, ki upepeli Aleševo hišo, je postal deus ex machina in odslej povest sploh zelo pada. Konec pa je ves ponesrečen: da se Mana, stopivši po poroki iz cerkve, spotakne ob „nekaj“ (!) in pade z vsem telesom naprej na neko (!) leseno stvar, ki je ob njenem padcu votlo zabobnela“, to je dogodek, ki bi bilo zanj treba še enkrat pisati „Čmokavzarja in Ušperno“, če se namreč pomisli, da tisti „nekaj“ ni morda kak boben ali prazen škač, ampak da je — ljudje, ne prestrašite se! — da je pravcata rakev, ki so v njej med poroko prinesli mrtvega Aleša... O tempora, o scriptores!

5.) Milan Pugelj: Diletant. — Spis odgovarja po vsebini in slogu popolnoma svojemu naslovu, ako mu pridenemo besedico „slab“.

6.) Jos. Kostanjevec: Obsojena. To je prav dobra, glede vsebine in tehnike dovršena novelica iz polgosposkega življenja, ki ga zna Kostanjevec risati z znano spretnostjo, iz življenja, ki krije pod neznatno skorjo često toliko tuge in toliko nesreče.

Dr. Jos. Tominšek.

Prevodi iz svetovne književnosti. III. L. N. Tolstoj. „Moč teme“. Narodna drama v petih dejanjih. Prevela iz ruščine Minka Govékarjeva. V Ljubljani, 1907. Založila in izdala „Slovenska Matica“.

Ko sem lani na tem mestu ocenjeval Minke Govékarjeve prevode iz ruščine, izišle pri Bambergu pod naslovom „Ruska moderna“, sem rekel, da je gospa Govékarjeva v prelaganju iz ruščine „sicer še precej nesigurna začetnica“, da pa je vkljub temu „ona v prevodni literaturi naših privatnih založnikov že sedaj ena izmed najboljših moči“. Svojo oceno sem končal z besedami: „Na naši „Matici“ pa je, da nam da dovršene, to je umetniške prevode, ki ne bodo ustrezali samo potrebam knjižnega trga, ampak se bodo uvrščali tudi v našo umetniško literaturo kot del njen.“

Letos pa srečam gospo Govékarjevo med prelagatelji za Matično knjižnico: „Prevodi iz svetovne književnosti“. Tega v resnici nisem pričakoval. Ne od gospe Govékarjeve, ampak od Matice in njene knjižnice. Prvi moram celo priznati, da se je v „Moči teme“ bolj potrudila nego v lanskih prevodih. Njej bi mogel kvečjemu očitati, da se je lotila prevajanja enega najtežjih umotvorov ruske literature. In ker je ta umotvor obenem najznamenitejša ruska drama, bi se morebiti vrhutega njen korak mogel imenovati lehkomišelnost; ako bi bil strog, bi ga celo mogel nazvati predrznost. Jaz sam sem se pred svojim bivanjem v Rusiji večkrat polotil prelaganja Tolstega pretresljive drame, a vselej sem odložil delo iz rok, ker sem vsakokrat spoznal, da mora poprej človek na lastne oči videti in na lastna ušesa slišati ruskega kneta — iz čigar duše je vstalo to delo — preden se kakorkoli peča s to „narodno dramo“.

Kar pa se tiče Matice, je stvar vsekakor manj odpustna. Odločila se je izdajati svetovna dela v prevodih in jih sklenila spremljati z uvodi. S tem sklepom je menda namerjala obogatiti naše slovstvo z umetniškimi prevodi najboljših umotvorov sveta in s primernimi, večje in samostojno pisanimi razpravami o svetovnih veleumih in njih delu. Drugače ne morem razumeti njenega sklepa. Saj srednje baže prevode in informativne, porabne predgovore izdajajo itak naši privatni založniki, ki si ne laste nikakega mesta v zgodovini naše kulture. Oni so samo knjižni trgovci in prav imajo, da so. Blagor književnosti, ki ima komercialno dobre knjigotržce!

Jaz sem si stvar predstavljal tako, da bo Matica izdajala umetniško dovršene prevode in jim dodajala z znanstveno samostojnostjo pisane literarne razprave. Sedaj pa, ko prebiram to knjigo, vidim, da Matica ne dela drugega nego — konkurenco našim knjigotržcem. Izdala je „Moč teme“ v prevodu, ki je — no, tako — za silo, natisnila predgovor, ki je še bolj za silo, ker je znesen od vseh strani skupaj. To pravim z ozirom na Matico. Ko bi govoril samo o gospe Govékarjevi, bi rekel, da je predgovor skompiliran (kar sicer sama priznava) jako vestno in marljivo. Pravzaprav mi pa tudi o gospe Govékarjevi nekaj ni povsem razumljivo. Pravi namreč v uvodu, da njen „informativni pregled, ki ni niti popoln, niti izviren, ker je sestavljen po raznih virih . . . naj zadošča vsaj začasno,“ s tem pa hoče reči, kakor da bi mi kaj takega napisanega o Tolstem sploh še ne imeli. Mislim, da se ne pregrešim preveč zoper skromnost olikanega človeka, ako opozorim, da sem pred sedmimi leti v ravno tem listu jaz celo leto pisal o Tolstem in sicer po vestnem prebiranju „velikega pisatelja ruske zemlje“. O tem svojem spisu vem, da ga je čitala tudi gospa Govékarjeva, ker je nekaj partij naravnost prepisala iz njega. Sicer ni direktno nikjer navedla, kaj je v mojem spisu našla, a zato ima na strani 23. opazko, da „čitatelj najde več o Tolstem“ v raznih tam navedenih razpravah, med katerimi navaja tudi mojo.

Jaz torej mislim, da se tudi s tem predgovorom Matica ne more posebno ponositi, ker je celo „Ljublj. Zvon“, ki nam menda tudi nikdar ne bo hotel nadomestovati „Slovenske Akademije“, po priznanju sotrudnice iste Matice pisal o Tolstem „več“ (jaz se predrznem pristaviti: in samostojneje) nego publikacija Matice, o kateri nepoboljšljivo mislim, da bo vsaj vprihodnje dajala Slovencem v roke umetniško dovršene prevode svetovnih del s samostojnimi znanstvenimi literarnokritičnimi biografijami velikih umetnikov sveta.

Dr. Ivan Prijatelj.

Da naši čitatelji izpredvidijo, kak bi moral po mnenju g. dr. Prijatelja prevod biti, prinašamo tu poleg prevoda gospe M. Govékarjeve odlomek drame v njegovem prevodu.

Prvo dejanje.

Enajsti prizor.

Prejšnji, Akim, Pjotr.

Prejšnji, Peter in Akim.

Akim (vstopi in se prekriža pred sv. podoboj).

Akim (vstopi in se križa proti sveti podoboj).

Pjotr (vstopi in sede). Torej kako je, stric Akim?

Peter (vstopi in sede). Torej, kako bo, stric Akim?

Akim. Boljše, Ignatič, boljše bi lahko bilo, eee, boljše . . . če bi ne bilo tega.

Akim. Kako boljše, Ignatič, da bi bilo kako boljše, onga, boljše . . . Zato,

Lumparija namreč. Radi bi — eee — to — se pravi, radi bi fanta. A če bi ti — eee — to — se pravi, če je mogoče. Še zmeraj boljše . . .

Pjotr. Dobro, dobro. Sedi, da se pogovorimo. (Akim sede.) Kaj pa je? Oženiti ga hočeš?

Matrjona. Z ženitvijo se še lahko počaka. Pjotr Ignatič. V pomanjkanju živimo, sam veš, Ignatič. Kaj bi ga ženili; saj še sami komaj živimo. Kaj bi ga ženili?!

Pjotr. Premislita, kako je boljše.

Matrjona. Z ženitvijo se ne sme prehiteli. To je težka stvar. To ni, kakor bi zrele maline bral.

Pjotr. No, kaj, ženitev to je vedno dobra stvar.

Akim. Jaz bi tudi rad, to se pravi e-e-e, — zato ker e-e-e — delo sem dobil v mestu, — to se pravi — pripravno delo.

Matrjona. No, pravo delo! Greznice čisti! Ko je prišel oni dan domov, se mi je obrnil želodec. Fej!

Akim. To je res, spočetka je res tako — e-e-e — to se pravi — duh človeka mori, toda navadiš se, nič ne stori, prav tako diši kakor . . . , to se pravi, — e-e-e — skoraj tako . . . A kaj duh, to se pravi, — e-e-e — to nas enega ne sme motiti. Sicer pa se človek tudi lahko preobleče. Rad bi, to se pravi, Nikito bi rad domov vzel, naj doma gospodari, to se pravi . . . on naj gospodari doma, jaz pa — e-e-e — dobim v mestu . . .

Pjotr. Sina hočeš imeti domov, — dobro. Kaj pa je z denarjem, ki ga je že dobil?

Akim. To je res, Ignatič, dejal sem, — to so pravi — e-e-e — popolnoma prav imaš, če se je udingal, — mora tudi odslužiti, — to — je enkrat res, in naj se potem — eee — oženi. Ko bo odslužil — to se pravi — ga pa odpusti.

da bi ne bilo kaj hudega. Prešernost, veš. Rad bi, ongá . . . na pravo pot, se pravi, bi rad fanta. In če bi ti, se pravi, ongá, bi že šlo. Da bi se kako popravilo . . .

Peter. Dobro, dobro. Sedi, pa se pomenujmo. (Akim sede.) Torej tako? Oženiti ga hočeš?

Matrjona. Z ženitvijo se še lahko počaka, Peter Ignatič. Siromaki smo, saj veš, Ignatič. Kaj bi ga ženili? Še sami nimamo kaj za pod zobe. Kdo bi ga ženil! . . .

Peter. Kakor vesta in znata.

Matrjona. Z ženitvijo tudi ni, da bi človek hitel. To je važna stvar. Ni malina, da bi se osula.

Peter. Kaj bi neki, če ženitev, pa ženitev. To ni slaba reč.

Akim. Jaz bi rad, se pravi, ongá . . . Zato ker sem jaz, se pravi, ongá . . . delce v mestu dobil, majhno delo, prav pripravno, se pravi . . .

Matrjona. No, prava reč! Greznice čisti. Ko se je oni dan vrnil, sem tako bruhala, tako bruhala . . . fej!

Akim. To je res, odkraja človeka res, ongá, prevzame, se pravi, smrad, ko se privadiš — pa že gre. Kaj če to, da je gnojnica, vendar je, se pravi, ongá . . . kakor nalašč. Zastran smradu pa, se pravi, ongá . . . to se takim, kakor sem jaz, ne sme zdeti za malo. In človek se tudi lahko preobleče. Hotel sem, se pravi, Nikitka doma imeti, naj gospodari, se pravi. On naj doma gospodari, jaz pa, se pravi, bom že v mestu dobil . . .

Peter. Sina hočeš obdržati doma, dobro. Samo kaj pa bo z denarjem, ki ga je naprej vzel?

Akim. To si prav, Ignatič, prav povedal, se pravi, ongá, čisto prav. Saj pravimo, kdor se je vdingil, naj služi — pa naj to odsluži, se pravi, ongá, samo toliko, da se oženi; za nekaj časa, se pravi, ga pusti, ali kali.

Pjotr. No, da, to se lahko naredi.

Matrjona. V tej stvari se ne strinja.

Razkrijem ti vse, Pjotr Ignatič, kakor pred Bogom. Razsodi ti med nama. Moj stari vedno goni: ženiti, ženiti! A s kom oženiti, to ga vprašaj! Ko bi bila že nevesta po tem, — kaj sem mari sovražnica svojega otroka? Tako ničvredno dekle . . .

Akim. To je krivica. Po krivici, e-e-e — se znašaš nad dekletom, — po krivici! Zato, ker je prav tega dekleta moj sin razžalil, to se pravi, razžalil, tako je. Dekle namreč — —

Pjotr. Kakšna žalitev pa je bila to?

Akim. Pohajala je, — to se pravi e-e-e — s sinom Nikitko. Z Nikitko, to se pravi — e-e-e . . .

Matrjona. Ti težko govoriš, moj jezik lažje teče, — daj, povem jaz. Kakor veš, je delal naš fant, preden je prišel k tebi, na železnici. In tam se je obesilo nanj neko dekle, prav neumno, veš, — Marinka ji je ime, kuharica je bila v njihovi zadrugi. Zdaj pa kaže prav ta deklina na našega sina, češ, da jo je Nikita zapeljal.

Pjotr. Lepo to gotovo ni.

Matrjona. Prava potepenka je, z različnimi ljudmi se klati okrog; kakor rečeno: vlačuga.

Akim. Že zopet, — to se pravi — ti, stara, ne — e-e-e — vse to ni — e-e-e — vse, — to se pravi, ne-e-e-e . . .

Matrjona. Mojega so same besede — „e-e-e“ — „e-e-e“ . . .; a kaj „e-e-e“, tega sam ne ve. Ti, Pjotr Ignatič, ne mene, ljudi vprašaj po dekletu, vsak ti pove. Potepenka brez doma je.

Pjotr (Akimu). Kaj hočete, stric Akim; če je stvar taka, potem res ne kaže ženiti ga. Veš, sinaha . . . to ni copat, ki ga lahko zopet sezuješ.

Akim (se razgreva). To je laž, ti stara, — to se pravi — dekletu — e-e-e — to

Peter. Zakaj bi ga ne.

Matrjona. Ali midva se v tej stvari ne skladava. Peter Ignatič, jaz tebi vse razkrijem kakor živemu Bogu. Vsaj ti naju razsodi. Vtepel si je v glavo, da naj se ženi in ženi. Ti pa vprašaj, s kom! Ko bi bila nevesta, kakor gre, kaj nočem svojemu otroku dobro? To pa je omadeževana deklina.

Akim. To je krivica. Po krivici, ongá, obrekuješ dekleta. Zato, ker je bila ona, kakor ta dekle, nesrečna od mojega sina, nesrečna, se pravi. Dekle, se pravi.

Peter. Kako nesrečna?

Akim. Tako se je izkazalo, se pravi, ongá, da s sinom Nikitom. Z Nikitom, se pravi, ongá.

Matrjona. Ti raje molči, jaz imam mehkejši jezik, daj da jaz povem. Naš fant je živel, saj sam veš, preden je prišel k tebi, na železnici. In tam se mu je obesila na vrat deklina, tako, veš, malo prismojena, Marinka ji pravijo, — kuhala je njih kompaniji. In glej, sedaj dolži ona, ta deklina, veš, najinega sinu, da jo je kakor on, Nikita, zapeljal.

Peter. Lepo to ni.

Matrjona. Ali ona je sama malopridnica, po svetu se klati, potepenka.

Akim. Ti, starka, spet ne govoriš ongá, nikoli ti ne govoriš ongá, se pravi, nikoli ongá . . .

Matrjona. Vidiš, mojemu ljubemu drugega ne pride iz ust kakor — ongá, ongá, a kakšen ongá — tega on sam ne ve. Peter Ignatič, ne izprašuj mene, vprašaj pri ljudeh o deklini, vsakdo ti bo ravno to rekel. Beba potepenska.

Peter (Akimu). Kaj bi, stric Akim, če je tako, potem pa res ni, da bi ga ženili. Saj ni opanka, da bi si jo sezul, taka-le snaha.

Akim (se razvname). Ti jo obrekuješ, stara, se pravi, deklino, ongá, obre-

je laž. Zato, ker je punica — e-e-e
jako dobra — — jako dobra, — to se
pravi, žal mi je, — to se pravi, žal
mi je tega dekleta . . .

Matrjona. Dekleta mu je žal, sina mu
pa ni žal. Obesi jo sebi na vrat pa
pojdi ž njo! Kaj bi govoril prazne
čenče!

Akim. Ne, to niso čenče!

Matrjona. Nikar se ne zaletavaj, — daj,
da povem jaz.

Akim (ji seže v besedo). Ne, to niso
čenče! To se pravi, ti obračaš po
svoje, — če se gre že za dekleta, ali
zate — ti obrneš vedno po svoje, to
se pravi, kakor ti bolje kaže. A Bog,
to se pravi, bo obrnil pa po svoje.
Tako je.

Matrjona. Eh, jezik bi si človek obrusil
zaradi tebe.

Akim. Dekle je delavno, modro in — to
se pravi — e-e-e — okoli sebe . . . to
se pravi — ker smo revni ena — e-e-e
roka več, to se pravi, svatba ne bo
draga. Veliko dražja je žalitev tega
dekleta, to se pravi, sirota, vidiš, je
dekle. In onečastil jo je.

Matrjona. Seveda — — Saj govore . . .

Anisja. Ti, stric Akim, boljše je, da po-
slišaš ženske. One ti povedo . . .

Akim. O ti moj Bog! Kaj ona ni človek,
dekle namreč? To se pravi, tudi —
e-e-e — pred Bogom je človek. Ali
kako misliš?

Matrjona. A, zmeraj premlevala isto . . .

Pjotr. Veš, stric Akim, to moraš vedeti,
da se takim dekletom ne more vsega
verjeti. Sicer pa je tudi še fant tukaj.
Ponj pošljemo, da ga vprašamo na-
tanko, ali je res. On ne bo pogubil
svoje duše. Pokličite fanta! (Anisja
vstane.) Reci, da ga kliče oče. (Anisja
odide.)

kuješ jo. Zato ker je deklina, ongá,
jako dobra, jako dobra deklina, se
pravi; smili se mi, smili, se pravi,
dekle.

Matrjona. Ti si kakor stara Kavka,
ki za cel svet javka, njeni pa
doma pri praznih loncih sede.
Deklina se mu smili, sin se mu pa
ne smili. Naprti si jo na grbo, pa
hodi ž njo. Dovolj mi je tvojih čenč.

Akim. Ne, to niso čenče.

Matrjona. Ne sezaj mi v besedo, daj
da jaz povem.

Akim (jo prekine). Ne, to niso čenče.
To se pravi, ti po svoje obračaš,
kakor je tebi boljše, a Bog, se pravi,
bo pa, ongá, po svoje obrnil. Tako bo.

Matrjona. Eh, s teboj si človek samo
jezik muči!

Akim. Deklina je delavna, premiselna in
se pravi, ongá, — priprava . . . se
pravi. In v naši siročini nam bo
tudi, ongá, v podporo, se pravi: tudi
svatba ne bo draga. A dražje ko vse
je to, da je ponižana, ta deklina, se
pravi, ongá. Sirota je dekle, da veš.
Ponižal jo je.

Matrjona. Bog ve kaj, seveda . . .

Anisja. Stric Akim, ti raje ženske po-
slišaj. Ženske ti povedo!

Akim. Kaj pa Bog, Bog! Ali ona ni
človek, dekle, mislim? Se pravi, ongá,
pred Bogom je tudi človek. Kaj pa
ti misliš?

Matrjona. A, zmeraj eno gode! . . .

Peter. Veš, stric Akim, tem deklinam
tudi ni, da bi vse verjel. Saj je še
fant pri življenju. Glej no, saj
je tukaj! Pošljimo ponj in ga lepo
vprašajmo, če je res. On ne bo po-
gubil svoje duše. Pokličite fanta!
(Anisja vstane.) Reci, da ga oče kliče,
(Anisja odide.)